

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК: 811.112.2'225

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ СЕМАНТИКИ НІМЕЦЬКОЇ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Артюмцев О. В., кандидат філологічних наук, доцент (artomtsev.o@gmail.com)
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ

Зростаючий інтерес сучасних перекладацьких студій викликаний появою досліджень змістовно різних фахових текстів як результату відображення діяльності людини у багатьох комунікативних сферах: публіцистиці, науці, офіційно-діловій діяльності, техніці. При цьому кожна комунікативна сфера характеризується певними нормами і тенденціями під час вибору способу використання мовних засобів, в залежності від того, які основні функції можуть бути реалізовані мовцями [2].

У зв'язку з цим і німецькі наукові тексти можуть бути розглянуті в рамках перекладацького аналізу. Ось чому мовознавці пов'язують свої дослідження і їх результати, спостереження, розвиток і трактовку гіпотез і теорій зі стилістичними і перекладацькими аспектами порівнювальних мов [1]. Такі фактори визначають також і особливості здійснення міжкультурної наукової комунікації, під час якої виявляються розбіжності у вираженні аналогічної інформації засобами порівнювальних мов. При перекладі німецьких наукових текстів українською мовою відбувається пошук семантично інваріанту і враховується стилістична адекватність оригіналу і тексту перекладу.

У центрі уваги цього дослідження знаходяться такі явища як безприйменникове та прийменникове керування, які викликають певні проблеми для здійснення перекладацького процесу. Першою групою німецьких наукових багатокомпонентних термінів можуть бути терміни, в семантичній структурі яких реалізується родовий відмінок. Хоча вони мають різні лексичні значення, вони без особливих труднощів можуть відтворюватися українською мовою, наприклад: *Reaktorwandung* – *стінка реактора*; *Steuergerät* – *пристрій керування*; *Stoffwechsel* – *обмін речовин*.

Більш суттєві перекладацькі труднощі виникають при перекладі багатокомпонентних німецьких наукових термінів, в українському еквіваленті яких експлікується імплікований німецький прийменник “ohne-без”. Прикладом такої перекладацької ситуації можуть бути такі міжмовні кореляти: *Niveaumkanal* – *канал без шлюзів*, *Bolzenschraube* – *гвинт без головки*.

Німецькі багатокомпонентні терміни можуть виражати також зазначення часу, способу дії, мети, відношення до дії, якості. За таких перекладацьких умов збільшується ризик допущення неточності відтворення релевантної семантики українською мовою, наприклад: *Schwarzgeld* – *доходи від незаконного бізнесу*, *Teilzahlungskauf* – *купівля в роздріб*, *Ansageverfahren* – *виплати на освоєння нової продукції*, *Ansageverfahren* – *передача товару митному органу на очищення*. За таких обставин перекладач повинен знайти перекладацькі еквіваленти, з допомогою яких може бути відтворена семантична структура більшого смислового навантаження.

Виокремлюється особлива група багатокомпонентних термінів німецьких наукових термінів, які в якості українського еквівалента вимагають використання речення. Щоб у повному обсязі відтворити семантичну структуру таких термінів, перекладач повинен володіти фаховими знаннями у відповідній науковій сфері. Для підтвердження такого факту наведемо такі приклади: *Dienstverschaffung* – *домовленість, за якою роботодавець може*

передавати робочу силу, яка є в його розпорядженні; der Aufbewahrer – особа, якій довірені депозити, Andersdepot – внесок, який належить не депоненту, а третій особі.

Особливу групу утворюють багатокомпонентні терміни наукової сфери, які мають статус “хибних друзів перекладача”. Звучання таких термінів може завести в оману. Такі терміни співзвучні зі словами, які не належать до термінологічної сфери. Прикладом можуть бути: *Schwarzarbeit* – нелегальна трудова діяльність, *Schwarzgeld* – доходи від нелегального бізнесу, *Staatstitel* – державні цінні папери.

Однак, вищезазначеним проблематика перекладу фахової наукової термінології залишається не вичерпаною. У сучасних наукових текстах інтенсивного використання набули слова зі структурно-семантичним компонентами *vor-, über-, unter-, nach-* в якості складних семантичних структур. Тому дані термінологічні одиниці можуть розглядатися як об’єкти перекладацького аналізу. Попередній перекладацький аналіз свідчить про те, що семантика таких мовних одиниць репрезентована в інший спосіб в українських перекладацьких відповідниках.

До першої групи термінів такого типу належать лексичні одиниці, які за формальною структурою є гомогенні, однак семантично гетерогенні, наприклад:

Überdruck – надлишковий тиск; *Übergewicht* – надлишкова вага; *Überheizung* – перегрів; *Überschätzung* – переоцінка; *Überwertung* – завищена оцінка; *Überschlag* – приблизний розрахунок страхування на суму, яка перевищує фактичну вартість. *Überdividende* – додаткові дивіденди. Відтворення семантики зазначених термінів відбувається словом, словосполученням і реченням.

Інше перекладацьке рішення вимагається, якщо міжмовні еквіваленти не одразу ідентифіковані, наприклад: *Unterdruck* – вакуум; *Unterlizenz* – субліцензія; *Unterpreise* – пільгова ціна. У даних випадках стає очевидним, що для адекватного вибору українського термінологічного еквівалента перекладачеві необхідні фахові знання у відповідних сферах наукової діяльності. Для підтвердження використання адекватного відповідника може бути використана фахова інформація у спеціалізованих словниках української мови.

Перелік посилань

1. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця: Нова Книга, 2006. 576 с.
2. Stolze R. Die Fachübersetzung: eine Einführung. Tübingen: Narr, 1999. 278 с.